

Hvor kommer subjektet fra?

– VP-intern oprindelse som grund til skopus-tvetydighed

Sten Vikner
 Aarhus Universitet

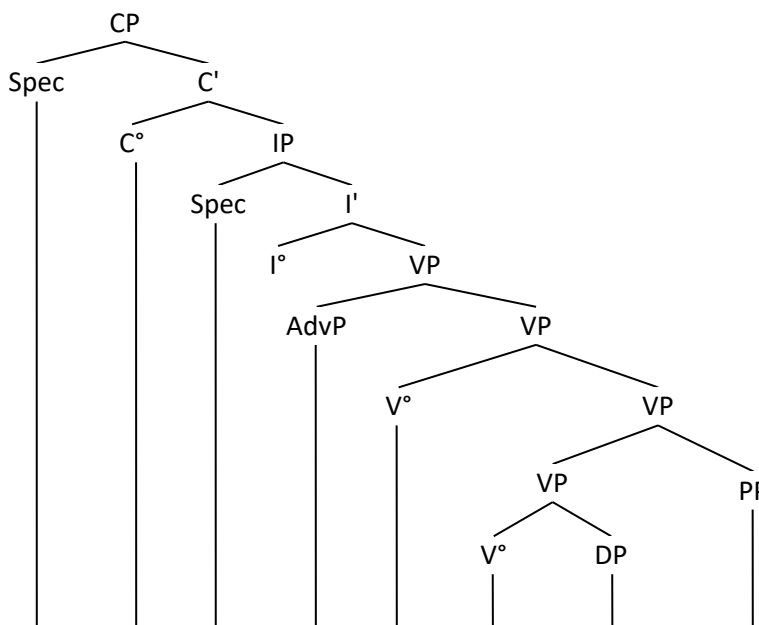
Vikner, Sten. 2023. Hvor kommer subjektet fra? – VP-intern oprindelse som grund til skopus-tvetydighed. *MUDS - Møderne om Udforskningen af Dansk Sprog 19*. 371–387. <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn23a.pdf>.

1. Indledning

Mange analyser af dansk sætningsstruktur går ud fra at et subjekt 'fødes'/basisgenereres i Diderichsens (1946) lille **n** (som vi i den generative lingvistik betegner som specifikator-positionen i IP), hvorefter det så enten forbliver i denne position, (1)c, eller flytter til fundamentfeltet **F** (= specifikator-positionen i CP), (1)d.

(1)c,d er selve de to eksempler, (1)b viser hvordan (1)c,d analyseres ifølge Diderichsen (1946), og (1)a viser en generativ analyse af (1)c,d. For detaljer af disse analyser, se fx Vikner & Jørgensen (2017).

(1) a.

b.	Fund.	Neksusfelt			Indholdsfelt		
	F	v	n	a	V	N	A
c.	<i>Nu</i>	<i>har</i>	<i>Peter</i>	<i>igen</i>	<i>poleret</i>	<i>bilen</i>	<i>med ståluld.</i>
d.	<i>Peter</i>	<i>har</i>		<i>igen</i>	<i>poleret</i>	<i>bilen</i>	<i>med ståluld.</i>

De to analyser i (1) er enige om at enten bliver subjektet stående i subjektpositionen (lille **n** = specifikator-positionen i IP), som i (1)c, eller også flytter det op i topikpositionen (fundamentfeltet **F** = specifikator-positionen i CP), som i (1)d, også selvom Diderichsen (1946) her ikke direkte taler om ”flytning”.

Denne artikel vil imidlertid foreslå en yderligere komplikation, nemlig at selv når subjektet befinder sig i subjektpositionen (lille **n** = specifikator-positionen i IP) i fx (1)c, så er subjektet ikke basisgenereret i denne position. Jeg vil i stedet gøre mig til fortaler for at subjektet altid begynder sin løbebane længere nede i sætningen.

Jeg vil begynde min argumentation med at diskutere en type sætninger hvor der er meget klare tegn på at subjektet kommer fra en position længere nede i sætningen. Passive sætninger viser nemlig at det er muligt for et subjekt at blive basisgenereret i fx en objektsposition.

Derefter vil jeg generalisere denne analyse ved at foreslå at også i aktive sætninger er der fordele ved at antage at et subjekt basisgenereres længere nede i sætningen end i subjektpositionen lille **n** (= specifikator-positionen i IP). Jeg vil argumentere for at i de fleste aktive sætninger basisgenereres subjektet i en position til højre for Diderichsens lille **a** og til venstre for Diderichsens store **V** (altså i den position som i den generative analyse kaldes specifikator-positionen i VP). Fra denne position flytter subjektet så til Diderichsens (1946) lille **n** (= specifikator-positionen i IP).

I afsnit 3-4 vil jeg vise forskellige fordele ved ovenstående analyse, hvoraf kan nævnes

- (afsnit 3) en forklaring på hvorfor subjektet kan befinde sig så langt væk fra det verbum som det får sin tematiske rolle fra - der kan fx stå adskillige hjælpeverber imellem dem (... *da **hun** kunne have **stjålet** min bil ved andre lejligheder*): Subjektet er nødt til at flytte til IP-spec for at få tilskrevet kasus. Dette gælder ikke længere kun subjekter i sætninger med passiv men nu altså alle subjekter.
- (afsnit 4) en forklaring på de tilfælde hvor skopus mellem fx en negation og det kvantificerede subjekt kan forstås på to måder, hvilket inkluderer en forklaring på hvorfor der er så mange eksempler af typen *alle danskere har ikke et gyldigt pas*, (16)a, der ikke har den betydning man skulle forvente. (Man ville forvente at eksemplet betød *Ingen danskere har et gyldigt pas*, men den intenderede betydning er derimod *Det er ikke alle danskere der har et gyldigt pas*.)

Hensigten med artiklen er altså at vise hvorfor det i den generative tilgang antages at subjektet typisk basisgenereres i specifikator-positionen i VP. Hovedvægten ligger på de fordele denne antagelse har for analysen af dansk.

Artiklen henvender sig også til læsere der ikke er så vant til at beskæftige sig med generativ lingvistik, med det formål at vise i detaljer hvad en generativ analyse har at tilbyde specifikt for dansk, og dermed også at vise analyser af danske data som andre tilgange til dansk grammatik også kunne tænkes at byde ind på.

2. Ikke alle subjekter er født i subjektspositionen: Passiv

Lad os begynde med passiv. Her er en aktiv og en passiv sætning:

- (2) a. ... da hun stjal **min bil**. AKTIV
- b. ... da **min bil**₁ blev stjålet *t*₁ (af hende). PASSIV
-

Den **aktive** sætning, (2)a, har et subjekt, *hun*, og et objekt, *min bil*. Der er også to tematiske roller, AGENS, som *stjæle* tilskrives til sit subjekt, og TEMA, som *stjæle* tilskrives til sit objekt.

I den **passive** sætning, derimod, (2)b, er *min bil* ikke objekt, men subjekt, også selvom *min bil* stadig har den tematiske rolle TEMA.

2.1 Analysen af passiv-sætninger

Vi antager derfor at *min bil* er flyttet til subjektspositionen, og at den efterlader et spor i objektpositionen (*t* for "trace"). I (2)b/(3)b er **denne flytning angivet med en blå ubrudt pil**. I passiv kan AGENS udelades eller realiseres i en PP med præpositionen *af*.

Med andre ord: Det der adskiller en **aktiv** fra en **passiv** sætning, er de **grammatiske funktioner** og ikke de tematiske roller. *Min bil* er det der bliver stjålet i både (2)a,b/(3)a,b, og *hun* er den der stjæler i både (2)a,b/(3)a,b - også selvom vi kan vælge at udelade denne omstændighed i passiv, (2)b/(3)b.

evnen til at tilskrive akkusativ kasus (og de to ting hænger formentlig sammen)¹. Nominativ bliver også her tilskrevet af I°, det påvirkes altså ikke af passiveringen.

Min bil bliver således tilskrevet akkusativ i **aktiv**, (4)a, jf. *hun stjal dem*, og nominativ i **passiv**, (4)b, jf. *de blev stjålet*. (jeg bruger flertal *de* vs. *dem* her for at få en synlig kasusforskel). Vi antager derfor at flytningen i en passiv sætning er motiveret af kasus, dvs. at DP'en må flytte for at få tilskrevet kasus, idet den ikke får tilskrevet kasus i sin basisposition. I både aktiv og passiv bliver DP'en *min bil* basisgenereret i objektpositionen, og den får tilskrevet sin tematiske rolle (TEMA) sammesteds (DP = determiner phrase ≈ nominalgruppe).

I passiv er det dog lige ved at gå galt: Idet et passivt verbum ikke tilskriver kasus til sit objekt, kan *min bil* ikke overleve i denne position, en DP skal nemlig have tilskrevet kasus. Heldigvis er der i den passive sætning en anden position som både får tilskrevet kasus, og som ikke er besat, nemlig subjektpositionen. Således kan det der i aktiv ville have været et objekt, nu flytte op i subjektpositionen og få tilskrevet kasus der.

2.2 Passivering af perceptionsverber

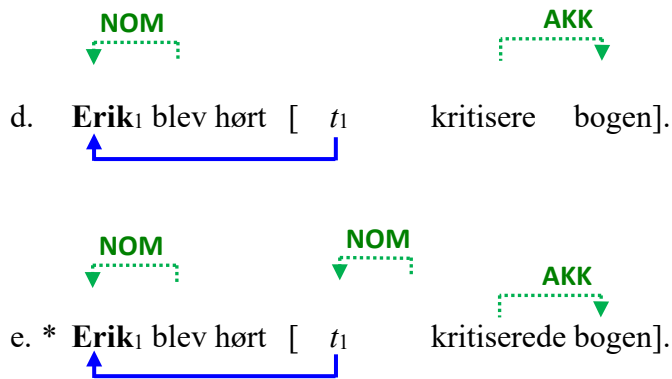
Med denne analyse af passiv kan man også redegøre for hvad der sker når man passiverer perceptions-verber som *høre*, der kan tage en infinitivsætning som komplement (se fx Vikner 2014a):

(5) a. Vi hørte [**Erik** kritisere bogen].

b. * Det blev hørt [**Erik** kritisere bogen].

c. Det blev hørt [at **Erik** kritiserede bogen].

¹ I præpositionspassiver er der en yderligere komplikation, idet det er en præposition der taber evnen til at tilskrive kasus når sætningen bliver passiveret, fx *af* i *Han blev grinet af*, jf. diskussionen i Vikner (2017: 381-383). Upersonlige passiver, fx *Der blev danset hele aftenen*, udgør derimod ikke nogen komplikation: Der er bare ikke nogen DP der i aktiv ville have fået akkusativ tilskrevet fra *danse* og dermed 'mister' kasus i passiv, jf. diskussionen i Vikner (1995: 209-213).

- I aktiv, (5)a, får *Erik*, subjektet i den indlejrede infinitivsætning, akkusativ fra perceptionsverbet *høre*, som er hovedverbet i matrixsætningen. Det at kasus kommer fra et hovedverbum, ikke fra I° , er grunden til at *Erik* får tilskrevet akkusativ (*Erik* kan erstattes med *ham* og ikke med *han*). Det er i sig selv ikke så tit et subjekt får tilskrevet akkusativ (jf. **Dem er gode*), og hertil kommer at *Eriks* kasustilskriver (*høre*) står uden for den sætning der indeholder *Erik*, hvilket også er usædvanligt, deraf navnet ECM ("exceptional case marking"). Det kaldes også ACI ("akkusativ med infinitiv").
- I passiv, (5)b-e, kan det passive verbum *hørt* ikke tilskrive akkusativ, og derfor har *Erik* brug for at få kasus et andet sted fra, hvilket dog ikke sker i (5)b, så derfor er (5)b ugrammatisk.
- I (5)c er den indlejrede sætning finit, så subjektet *Erik* får nominativ fra den indlejrede sætning I° .
- I (5)d er *Erik* flyttet til subjektspositionen i matrixsætningen. Det er kun i en finit sætning at nominativ tilskrives til DP'en i subjektspositionen, så hvis *Erik* ville blive stående i den indlejrede infinitive sætning i (5)d, ville den ikke få kasus. Til gengæld er matrixsætningen finit, så *Erik* kan flytte til subjektspositionen i matrixsætningen og få tilskrevet nominativ fra matrixsætningens I° .
- I (5)e får *Erik* kasus hele to gange, både fra I° i matrixsætningen og fra I° i den indlejrede sætning, idet begge sætninger er finitte. Som man ser, er det at få tilskrevet kasus to gange lige så problematisk som det er ikke at få kasus, og derfor er (5)e ugrammatisk.

2.3 Passivering i idiomatiske udtryk

Et andet fænomen som man kan gøre rede for ved hjælp af denne analyse af passiv, er hvad der sker når man passiverer idiomatiske udtryk.

Den figurative (idiomatiske) læsning af subjektet i passiv er kun mulig i præcis de tilfælde, dvs. (7)a, hvor sådan en læsning af objektet er mulig i aktiv, dvs. (6)a. Det er netop det vi ville vente hvis passiv involverer en flytning til subjektspositionen af den DP der ville have været objekt i aktiv.

(6)	a.	... at Bo tog	skeen i den anden hånd.	IDIOMATISK ELLER BOGSTAVELIGT
	b.	... at Bo tog	gaflen i den anden hånd.	KUN BOGSTAVELIGT
	c.	... at Bo flyttede skeen	til den anden hånd.	KUN BOGSTAVELIGT
(7)	a.	... at skeen ₁ blev taget t ₁ i	den anden hånd.	IDIOMATISK ELLER BOGSTAVELIGT
	b.	... at gaflen ₁ blev taget t ₁ i	den anden hånd.	KUN BOGSTAVELIGT
	c.	... at skeen ₁ blev flyttet t ₁ til	den anden hånd.	KUN BOGSTAVELIGT

Vi er under alle omstændigheder nødt til at sige hvorfor (6)a har en idiomatisk læsning når (6)b,c ikke har det. Vi kunne fx sig at en idiomatisk læsning bl.a. kræver både en form af *tage* som verbum og en form af *ske* som objekt. Efterfølgende er spørgsmålet så om vi derudover er nødt til at sige noget mere for også at redegøre for at (7)a har en idiomatisk læsning, og at (7)b,c ikke har det.

Hvis vi antager at passiv involverer en flytning fra objektspositionen til subjektspositionen, så slipper vi for at skulle sige noget særligt om (7)a vs. (7)b,c. Med en flytningsanalyse af passiv vil forskellen (7)a vs. (7)b,c nemlig følge af det man i forvejen siger om den tilsvarende forskel i aktiv, altså (6)a vs. (6)b,c, fordi (7)a er afledt fra (6)a og (7)b,c fra (6)b,c.

2.4 Konklusion på afsnit 2

Det jeg har prøvet at vise i afsnit 2, er altså at der findes i hvert fald nogle subjekter, nemlig subjekter i passiv-eksempler som (8)b, der ikke bliver basisgenereret i subjektspositionen (IP-spec), men som først flytter til subjektspositionen efterfølgende.

(8)	a.	... da hun	stjal min bil.	AKTIV
	b.	... da min bil ₁ blev stjålet t ₁	(af hende).	PASSIV

Det samme kan man vise for raising, som i (9)b (se også Vikner 2023). Subjektet i et raising-eksempel bliver heller ikke basisgenereret i den subjektspostion hvor det forekommer, men flytter først dertil i løbet af derivationen:

- (9) a. ... da det lod til at [**ingen** forstod spørgsmålet]. UDEN RAISING
- b. ... da **ingen**₁ lod til [*t*₁ at forstå spørgsmålet]. MED RAISING
-

3. Hypotesen om en VP-intern subjektspostition

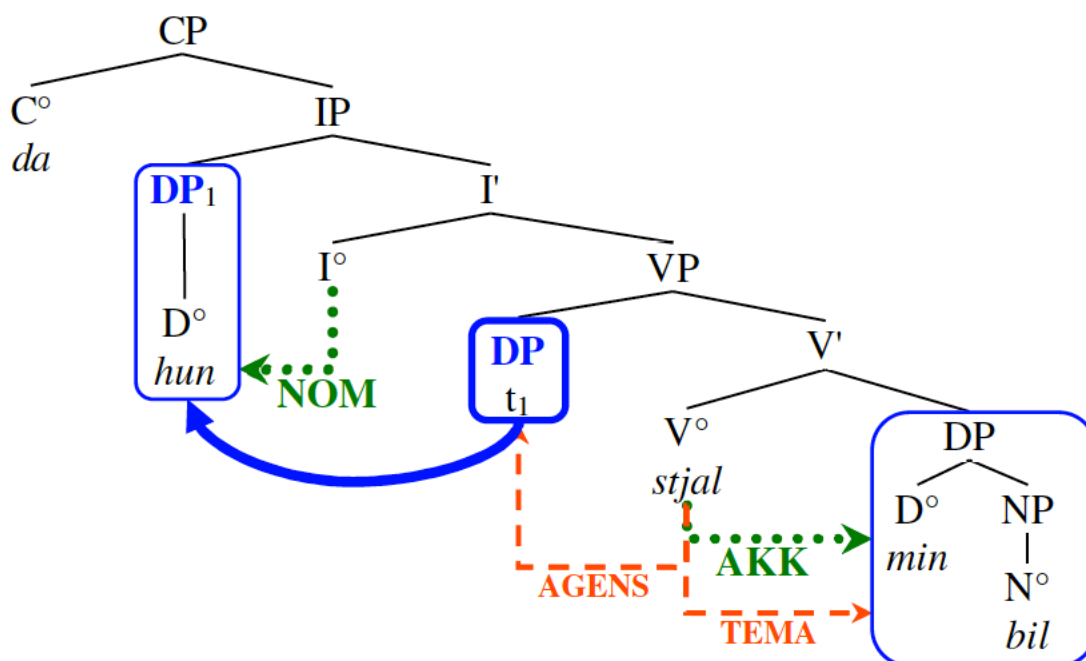
Ovenfor så vi at kasus kan være anledningen til en flytning ind i subjektspostitionen af en DP som har modtaget en tematisk rolle i en anden position – dvs. en DP som er basisgenereret i en anden position. Nu er spørgsmålet så om vi kan være sikre på at dette ikke er tilfældet for alle subjekter, altså om også fx subjekter i simple aktive transitive (og ditransitive) sætninger kan være genereret (og dermed have modtaget deres tematiske rolle) et andet sted før de flyttede til subjektspostitionen.

Denne såkaldte VP-internal subject hypothesis går helt tilbage til Fillmore (1968) og McCawley (1970), men det er først hos Fukui (1986: 55), Sportiche (1988), Koopman and Sportiche (1991), McCloskey (1997) og mange senere analyser at den tager den form som jeg her vil præsentere, og som nu er ret udbredt inden for den generative lingvistik.

Indtil nu er jeg gået ud fra at et hovedverbum tilskriver sine tematiske roller inden for VP'en, med undtagelse af én bestemt rolle, den rolle som subjektet får, og som bliver tilskrevet fra V° helt op til IP-spec. Fra nu af kan vi derimod sige at også fx i en aktiv transitiv sætning som (8)a bliver alle tematiske roller tilskrevet af et hovedverbum inden for dettes egen VP. Tilskrivningen af tematiske roller vises som **røde stiplede pile** i (10): TEMA til objektet i komplementspositionen til V°, AGENS til VP-spec.

Subjektet ses dermed ikke længere som basisgenereret i IP-spec, men derimod i VP-spec (og enkelte gange endda endnu længere nede, som ved passivering og raising). I VP-spec er der imidlertid ingen kasus, og derfor er subjektet nødt til at flytte fra VP-spec (se den **blå ubrudte pil** i (10)) til IP-spec (lidt som i passiv eller raising). I IP-spec er der kasus, idet dette er en subjektspostition i en finit sætning, og nominativ tilskrives fra I° i finitte sætninger. De **grønne ”prikkede” pile** i (10) viser kasus.

(10)

Hvis vi er parate til at betale en vis (beskeden?) pris, nemlig den at alle subjekter (også fx subjekter i aktive transitiver sætninger) basisgenereres et andet sted end subjekspositionen og først efterfølgende flytter til denne subjeksposition (\approx lille **n** = IP-spec), så opnår vi:

- en forklaring på hvorfor subjektet kan befinde sig så langt væk fra det verbum som det får sin tematiske rolle fra – der kan fx stå adskillige hjælpeverber imellem dem (... *da **hun** kunne have **stjålet** min bil ved andre lejligheder*). Subjektet er nemlig nødt til at flytte til IP-spec for at få tilskrevet kasus. Dette gælder ikke længere kun passive subjekter som i (8)b, men også aktive subjekter som i (10).
- større ensartethed mellem de forskellige tematiske roller, idet alle tematiske roller nu tilskrives af et hovedverbum inden for dettes egen VP.
- større ensartethed mellem de forskellige fraser (som fx CP, IP, DP, se (1)a), idet vi ikke længere behøver at sige at VP mangler en specifikatorposition i modsætning til CP, IP og DP, idet alle disse fraser nu kan siges at have en specifikatorposition: CP-spec er Diderichsens **F** (1946) fundamentfelt, **F**; IP-spec er Diderichsens lille **n** (1946), se fx Vikner & Jørgensen (2017), og DP-spec er possessorpositionen, se fx Vikner (2014b). Dette er selvfølgelig kun en fordel for så vidt som sådanne fraser overhovedet antages at eksistere, som i Vikner & Jørgensen (2017), Vikner (2014a,b), Platzack (2010), Åfarli & Eide (2003), m.fl.

4. Skopus-tvetydighed mellem negation og kvantificeret subjekt

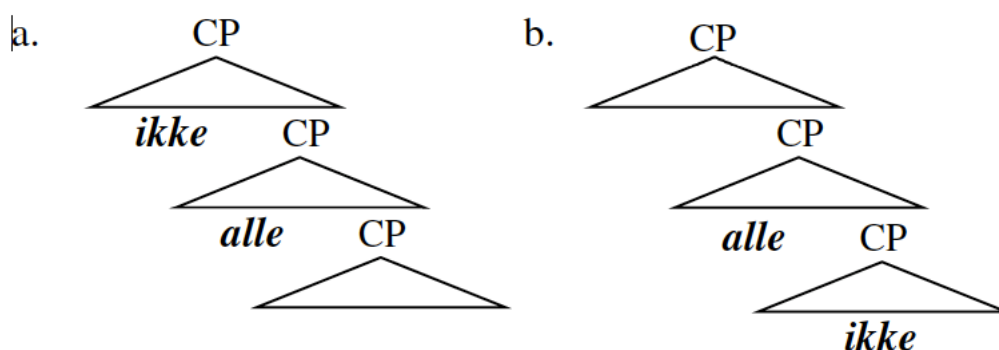
Nu vil jeg så vise endnu et område hvor det kan være fordelagtigt at antage at subjektet basis-genereres i VP-spec. Her skal vi imidlertid begynde et helt andet sted.

Ingen af de to følgende eksempler er tvetydige:

- (11) a. ... at det faktisk **ikke** var tilfældet [_{CP} at det var **alle** branddøre [_{CP} der lukkede]].
 b. ... at det faktisk var tilfældet [_{CP} at det var **alle** branddøre [_{CP} der **ikke** lukkede]].

- I (11)a står sætningsnegationen *ikke* i en sætning der også indeholder sætningen med det kvantificerende udtryk *alle*, og derfor kan betydningen kun være at i hvert fald nogle af branddørene ikke lukkede (*ikke* har skopus over *alle*).²
- I (11)b står det kvantificerende udtryk *alle* i en sætning der også indeholder sætningen med sætningsnegationen *ikke*, og derfor kan betydningen kun være at ingen af branddørene lukkede (*alle* har skopus over *ikke*).

(12)

Disse eksempler viser at *ikke*'s og *alle*'s skopus her kan aflæses direkte af sætningsstrukturen:

- I (11)a/(12)a, hvor kun nogle af branddørene ikke lukkede, har *ikke* skopus over *alle* (*ikke* er i sætningen ovenover sætningen med *alle*).
- I (11)b/(12)b derimod, hvor ingen af branddørene lukkede, har *alle* skopus over *ikke* (*alle* er i sætningen ovenover sætningen med *ikke*).

² I det førstnævnte tilfælde, (11)a, er det selvfølgelig i hvert fald teoretisk muligt at ingen af branddørene lukkede, men det vil i så fald udgøre en overtrædelse af et pragmatisk maksime, for hvorfor sagde taleren så ikke i stedet fx (11)b eller *ingen af branddørene*? Forskellen mellem (11)a og (11)b er at jeg som taler i (11)a kun står inde for at nogle af branddørene ikke lukkede, mens jeg i (11)b står inde for at ingen af dem lukkede.

Derfor er følgende observation angående en formulering i TV-avisen i 1991 ret interessant:

- (13) ”Det blev fastslået at **alle branddøre ikke** lukkede” (TVA 8.7.91).
Guvé hvad det betyder: at ikke alle lukkede, eller at ingen lukkede?
(fra Hansen & Lund 1991)

Den kursiverede sætning i (13) har med andre ord to læsninger, både den der svarer til (11)a (”ikke alle lukkede”), og den der svarer til (11)b (”ingen lukkede”).

Egentlig kunne man måske vente at sådanne sætninger var relativt sjældne, i begge læsninger.

Læsningen hvor *alle* har skopus over *ikke*, (11)b, er faktisk ikke så hyppig, måske fordi man – som Hansen & Lund (1991) gør opmærksom på – kan anvende det utvetydige *ingen* i stedet. Jeg har dog fundet et par stykker:

- (14) a. *Én af udmeldingerne var blandt andet, at frisører landet over blev beordret til at lukke grundet deres tætte kontakt med kunderne. Det betyder, at **alle danskere ikke** har mulighed for at få klippet, plejet og passet håret frem til den 30. marts.*
[https://newsbreak.dk/a-historier/ingen-frisor-sadan-plejer-du-haret-hjemmefra/119939!/,](https://newsbreak.dk/a-historier/ingen-frisor-sadan-plejer-du-haret-hjemmefra/119939!/) 19.03.2020
- b. *Det offentlige behøver ikke at spørge, for **alle instanser** er **ikke** i tvivl om, at samfundets medlemmer vil byde den nye teknik velkommen. Man vil ikke kunne forstå, at man har klaret sig uden.*
KorpusDK, TV-Aktuelt, 1983
- c. *I Saxoforskningen har **alle disse kvindeskikkelser** **ikke** vakt større interesse før i nyeste tid.*
KorpusDK, fagbog, 1984

Intentionerne her er at det gælder for **alle** danskere at de **ikke** kan gå til frisør (under den første coronanedlukning i marts 2020), at det gælder for **alle instanser** at de **ikke** er i tvivl, og at det gælder for **alle disse kvindeskikkelser** at de **ikke** har vakt interesse, alle tre parallelle med (11)b.

Den modsatte læsning af denne type sætninger, altså den hvor *ikke* har skopus over *alle*, som i (11)a, er derimod slet ikke så sjældnen, selvom man måske kunne have forventet det, idet skopus og rækkefølge her ikke passer sammen. Med andre ord, selvom *alle og enhver* i (15) går forud for *ikke*, er læsningen helt klart at *ikke* har skopus over *alle og enhver*:

- (15) **Alle og enhver** har **ikke** adgang til ejendomsregistreringsportalen – det har bl.a. advokater, landinspektører og banker, men ikke privatpersoner.
<https://landmaalercompagniet.dk/landinspektoer-hvad-maa-jeg-selv-goere/>, tilgået 09.10.2022

Intentionen her er ikke at det gælder for **alle og enhver** at de **ikke** har adgang, (11)b, men derimod at det **ikke** gælder for **alle og enhver** at de har adgang, (11)a.

Denne (lidt forvirrende) type eksempler, altså hvor *ikke* har skopus over *alle*, selvom *alle* kommer før *ikke*, findes både som indlejrede sætninger, (13), (16)a-c, og som hovedsætninger, (16)d-j:

- (16) a. *Og det lader til, at det er kommet bag på den styrelse [Digitaliseringsstyrelsen], at **alle danskere ikke** har et gyldigt pas.*
02.12.2020, Ugeavisen Grindsted, Sektion 1, Side 20
- b. *Fx er der indenfor de seneste 4 år solgt 6,2 mio. smartphones. Da **alle danskere ikke** har smartphones, er der altså mange, som har købt flere smartphones i løbet af de seneste fire år.*
<https://soendagaften.dk/2017/10/udlicitering-af-kulturpolitik/>, 02.10.2017
- c. *Generaldirektøren tilføjer imidlertid, at det er en vanskelig opgave at ændre hele organisationens måde at tænke på. ”Jeg er enig i, at **alt ikke** er perfekt, og vi har stadig meget at forbedre”.*
KorpusDK, Politiken, 1999
- d. *En institution som denne kan **alle forældre** selvfølgelig **ikke** nøjes med, men vi er en del der kan.*
KorpusDK, 1989

- e. *I et hierarkisk system som officerernes kan **alle** jo **ikke** blive generaler og admiraler.*
KorpusDK, Jyllands-Posten, 1998
- f. *Men selvfølgelig er **alle tyske arbejdsgivere** **ikke** ude på at snyde. I de andre job hun har haft i Tyskland har lønnen har været højere og kontrakterne i orden.*
KorpusDK, Sprog & Erhverv, 1999
- g. *Vi mener, at indlæring fungerer bedst, hvis den bærer lønnen i sig selv, d.v.s. imødekommer et behov hos eleven, der drives af sin interesse. Selvfølgelig kan **al indlæring** **ikke** baseres på dette princip.*
KorpusDK, 1991
- h. *Per Dalbjerg, formand for Studenterrådet, anbefaler udlandsophold til de, der har lyst, men han advarer også mod at overvurdere betydningen: ”**Alle studerende** har **ikke** brug for at tage til udlandet, og et godt studiejob kan også give noget til cv’et.”*
JP Aarhus, 10.10.2013, Sektion 4, Side 8
- i. *Vi skal have fundet en måde at få dem, der er udvist, ud på. Kriminelle gæster i landet skal ud. **Enhver** har **ikke** en ret til at komme hertil. Det har de egentligt aldrig haft, selv om man fra politisk hold har syntes at mene det.*
Camilla-Dorthea Bundgaard, Jyllands-Posten, 07.12.2018, Sektion 1, Side 24 (Debat)
- j. *Hvad har Postdanmark tænkt sig med den service, som ikke eksisterer på nordlandet, ja på hele øen? **Alle** har **ikke** bil, jeg har kun rollator, og en gang imellem har man da brug for et posthus.*
Bornholms Tidende, 02.09.2014, Sektion 1, Side 6, læserbrev

Det viser sig desuden at ovenstående tvetydighed ikke er specifik for *ikke* når det følger efter *alle/enhver*, idet vi finder en helt tilsvarende situation når *aldrig* følger efter *alle/enhver*. Også her er læsningen hvor *alle* har skopus over *aldrig*, ikke særlig hyppig, men jeg har dog fundet (17). Den modsatte læsning, altså den hvor *aldrig* har skopus over *alle* er derimod mindre sjælden, (18)a-c, selvom det er den hvor skopus og rækkefølge ikke passer sammen. Med andre

ord: Hvor (17) betyder at det er **alle** der **aldrig** ville betale så meget, så betyder fx (18)a at det **aldrig** vil være tilfældet at **alle** bliver mønsterbrydere (og (18)a betyder IKKE at det er **alle** der **aldrig** bliver mønsterbrydere):

(17) *Hvordan reagerede jeres omgangskreds at I ville ud og have sådan en race kat ?? - Hvordan reagerede de, da de fandt ud af hvad de kostede ? ... **Alle** ville **aldrig** give så meget for en kat ...*

<https://kattedgale.dk/t/hvordan-reagerede-familien/20052>, sept. 2010

(18) a. ***Alle** vil **aldrig** blive mønsterbrydere under noget som helst system (så ville de jo ikke være mønsterbrydere...), men forudsætningerne for at de opstår er minimaliserede i DK.*

<https://ing.dk/blog/space-x-i-ballerup-120997>, 07.08.2011

b. *Men de seneste år, og især efter Marlon kom, har jeg forsøgt at tvinge mig selv til at være mere ligeglad. **Alle** vil **aldrig** kunne lide mig alligevel, ...*

<https://christinasander.bloggersdelight.dk/2020/01/19/ska-do-nu-til-at-vaere-blaaaarger/>, 19.01.2020

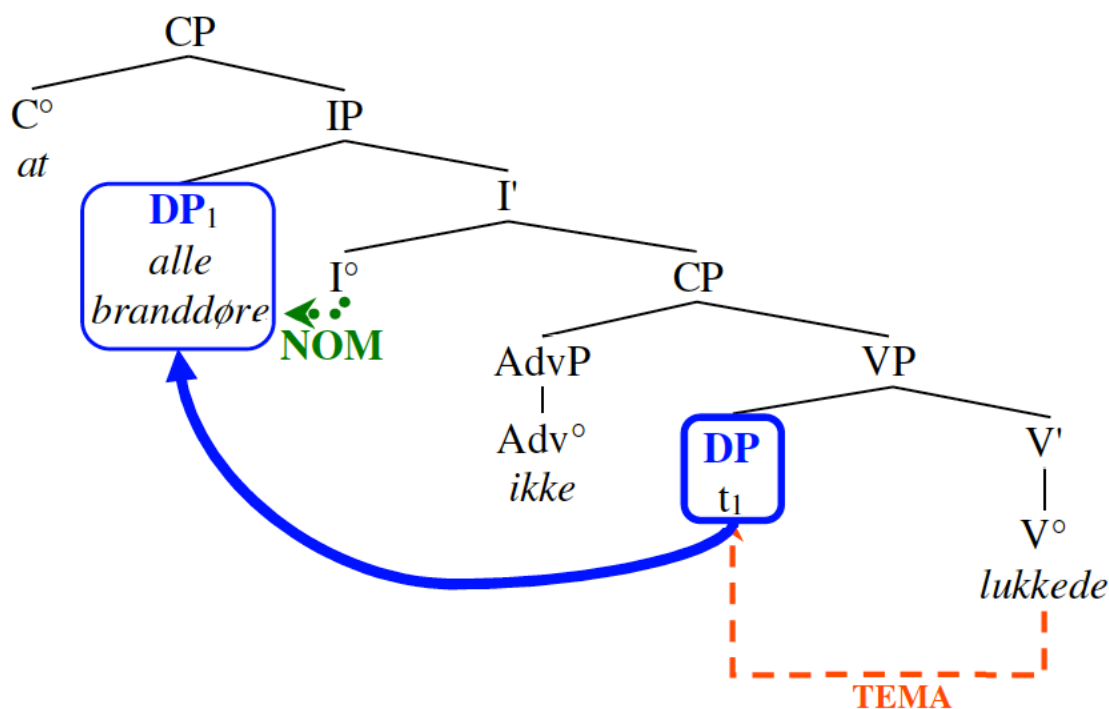
c. *Utrecht er ualmindeligt utilfredse med, at man ikke er blevet tildelt en plads i Europa League efter den hollandske Æresdivision i dag blev aflyst. ... **Alle** vil **aldrig** blive glade når tingene afgøres på skrivebordet.*

https://bold.dk/snak/nyheder/utrecht-protesterer-over-misset-el-plads?room_id=14&thread_id=476435#, 25.04.2020

Vi har altså her set en del eksempler der viser at selve ordstillingen hvor *alle/enhver* efterfølges af *ikke/altid*, er principielt tvetydig, således at man må støtte sig til konteksten for at nå frem til den rette læsning. Hvordan kan vi nu redegøre for denne principielle tvetydighed?

For det første vil jeg foreslå en analyse af de tvetydige eksempler ved hjælp af hypotesen om en VP-intern subjektspostition, som i afsnit 3 ovenfor, således at fx (13) analyseres som følger:

(19)

For det andet vil jeg følge bl.a. Beck & Gergel (2014: 139-141, 191-199) og Radford (2009: 241) i at grunden til at (19) både kan forstås som om *alle* har skopus over *ikke*, og som om *ikke* har skopus over *alle*, er at man **både** kan fortolke (19) som om *alle* står i IP-spec (hvilket ville give *alle* skopus over *ikke*), **og** som om *alle* står i VP-spec (hvilket ville give *ikke* skopus over *alle*).

I eksemplerne i (11)a,b hvor *alle* og *ikke* står i to forskellige sætninger (jf. strukturerne i (12)a,b), forventer vi stadig ikke nogen tvetydigheder, idet *alle* ikke her antages at blive basisgenereret i en position neden for *ikke* og så senere flytte til en anden position oven for *ikke*.

5. Konklusion

Jeg har i denne artikel³ forsøgt at vise at det godt kan betale sig at antage at subjektet ikke er basisgenereret i subjektspositionen (dvs. IP-spec = Diderichsens lille **n** (1946)), men derimod længere nede i sætningen, dvs. for subjektet i de fleste passive sætninger: i objektpositionen, og for subjektet i de fleste aktive sætninger: i en position til højre for Diderichsens lille **a** og til venstre for Diderichsens store **V**, nærmere bestemt i specifikator-positionen i hovedverbets VP.

³ Tak til Ken Ramshøj Christensen, Anna Sofie Hartling, Peter Juel Henriksen, Anne Mette Nyvad, Kathrine Thisted Petersen, Ole Togeby og Carl Vikner, til publikum ved MUDS 19 i oktober 2022 og ikke mindst til de studerende i mine kurser om komparativ syntaks. Forskningen bag denne artikel var en del af et forskningsprojekt ved Aarhus Universitet, finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation: *Ligheder og forskelle mellem sætninger og nominalgrupper - sammenlignende syntaks på tværs af teoretiske tilgange*.

Derved opnår vi

- (afsnit 3) en forklaring på hvorfor subjektet kan befinde sig så langt væk fra det verbum som det får sin tematiske rolle fra – der kan fx stå adskillige hjælpeverber imellem dem (... *da hun kunne have stjålet min bil ved andre lejligheder*): Subjektet er nødt til at flytte til IP-spec for at få tilskrevet kasus. Dette gælder ikke længere kun subjekter i passive sætninger, men nu altså alle subjekter.
- (afsnit 3) større ensartethed mellem de forskellige tematiske roller, idet alle tematiske roller nu tilskrives af et hovedverbum inden for dettes egen VP.
- (afsnit 3) større ensartethed mellem de forskellige fraser (syntagmer), idet vi ikke længere behøver at sige at VP mangler en specifikatorposition i modsætning til CP, IP og DP, idet alle disse fraser nu kan siges at have en specifikatorposition: CP-spec er Diderichsens **F** (1946) fundamentfelt, **F**; IP-spec er Diderichsens lille **n** (1946), se fx Vikner & Jørgensen (2017), og DP-spec er possessorpositionen, se fx Vikner (2014b).
- (afsnit 4) en forklaring på de tilfælde hvor skopus mellem fx en negation og det kvantificerede subjekt kan forstås på to måder, hvilket inkluderer en forklaring på hvorfor der er så mange eksempler af typen *alle danskere har ikke et gyldigt pas*, (16)a, der ikke har den betydning man skulle forvente. (Man ville forvente at eksemplet betød *Ingen danskere har et gyldigt pas*, men den intenderede betydning er derimod *Det er ikke alle danskere der har et gyldigt pas*.)

Yderligere fordele ved en sådan analyse forsøger jeg at påvise i Vikner (2023).

Litteratur

- Beck, Sigrid & Remus Gergel (2014) *Contrasting English and German Grammar: An Introduction to Syntax and Semantics*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Diderichsen, Paul (1946) *Elementær dansk Grammatik*. Copenhagen: Gyldendal.
- Fillmore, Charles (1968) The Case for Case. I Emmon W. Bach & Robert T. Harms (red.). *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart and Winston: 1-88.
- Fukui, Naoki (1986) A Theory of Category Projection and Its Applications. Ph.d.-afhandling, Massachusetts Institute of Technology. <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/15105>.
- Hansen, Erik & Jørn Lund (1991) Sprogbrevet nr. 63. København: Danmarks Radio. <https://sproget.dk/raad-og-regler/artikler-mv/sprogbrevet-dr/sprogbrevetdr-nr-63>.
- Koopman, Hilda & Dominique Sportiche (1991) The position of subjects. *Lingua* 85 (2): 211-58. [https://doi.org/10.1016/0024-3841\(91\)90022-W](https://doi.org/10.1016/0024-3841(91)90022-W).

Hvor kommer subjektet fra?
– VP-intern oprindelse som grund til skopus-tvetydighed

- McCawley, James D (1970) English as a VSO Language. *Language* 46 (2): 286-99.
<https://doi.org/10.2307/412279>.
- McCloskey, Jim (1997) Subjecthood and Subject Positions. I Liliane Haegeman (red.). *Elements of Grammar: Handbook in Generative Syntax*. Dordrecht: Springer: 197-235. https://doi.org/10.1007/978-94-011-5420-8_5.
- Platzack, Christer (2010) *Den fantastiska grammatiken: en minimalistisk beskrivning av svenskan*. Stockholm: Norstedt.
- Radford, Andrew (2009) *Analysing English Sentences: A Minimalist Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511801617>.
- Sportiche, Dominique (1988) A Theory of Floating Quantifiers and Its Corollaries for Constituent Structure. *Linguistic Inquiry* 19 (3): 425-49. <https://www.jstor.org/stable/25164903>.
- Vikner, Sten (1995) *Verb Movement and Expletive Subjects in the Germanic Languages*. New York: Oxford University Press.
- Vikner, Sten (2014a) Kan en konstituent være både subjekt og objekt på samme tid? – om indlejrede infinitiv-sætninger på dansk. I Ole Togeby, Sten Vikner & Henrik Jørgensen (red.). *Problemer og perspektiver i dansk syntaks – med Kristian Mikkelsen som anledning*. Odense: Syddansk Universitetsforlag: 171-191. <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn14a.pdf>.
- Vikner, Sten (2014b) Possessorens status inden for nominalgruppen. *Ny Forskning i Grammatik* 21: 193-211. <https://doi.org/10.7146/nfg.v22i21.23570>.
- Vikner, Sten (2017) Germanic Verb Particle Variation. I Enoch Oladé Aboh, Eric Haeberli, Genoveva Puskás & Manuela Schönenberger (red.). *Elements of Comparative Syntax - Theory and Description*. Berlin: Mouton de Gruyter: 371-398. <https://doi.org/10.1515/9781501504037-014>.
- Vikner, Sten (2023) Hvor kommer subjektet fra? VP-intern oprindelse kan belyse både idiomatiske udtryk og flytninger ud af koordinationer. Submitted. <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn23b.pdf>.
- Vikner, Sten & Henrik Jørgensen (2017) En formel vs. en funktionel tilgang til dansk sætningsstruktur. *Nydanske Sprogstudier - NyS* 52–53: 135–68. <https://doi.org/10.7146/nys.v1i52-53.24954>.
- Åfarli, Tor Anders & Kristin Melum Eide (2003) *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus.